

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

Dvb. 1. Quid sit continentia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

Hæc sententia ob has rationes mihi semper visa est valde probabilis, eamque docet Angelus v. Luxuria, n. 2. quamvis ibi etiã amplius videatur vel- le, nimirũ, consensum in opus in omni luxuria naturali esse eiusdem speciei. Eandem etudite tradit Vasquez 1. 2. disp. 112. Ex qua sequitur, in confessione delectationis morosa circa species luxuria naturalis non esse necessarium explicare circumstantiam personæ imaginationi obiectæ; eò quod hæc non mutet speciem illius delectationis, quando abest consensus in executionem operis.

Verũ quia altera est magis recepta, & ferè communi Doctorum, ac proinde tutior in praxi, mihi quoque placet, maxime quia huiusmodi de-

lectationibus morosis dediti plerumque etiam op- tant operis executionem, & solũ abstinent ob periculum infamiae vel alterius incommodi. Ita- que in confessione talium delectationum expli- canda est etiam conditio personæ, quæ animo fuit proposita: v. g. An fuerit coniugata, consanguinea, affinis, Religiosa. Quæ sententia confirmari potest ex diuo Chrysostomo supra Homil. 17. in Matth. vbi insinuat, cum, qui ad hoc adspicit mu- lierem ut oblectet aspectum, iam in corde esse mecha- tum. sic enim illa verba, Qui viderit mulierem, &c. interpretatur. & hoc modo intellectã illã commu- niori sententiã, argumenta prædicta contra illam vim non habent.

C A P V T I V.

De partibus Temperantiæ potentialibus, Continentia, Mansuetudine, Clementia, Modestia, & vitis oppositis.

Constat Dubitationibus 14.

D V B I T A T I O P R I M A.

Quid sit Continentia.

D. Thomas quest. 155.

1
Continentia
dupliciter
accipitur.

OMEN continentia dupliciter ac- cipitur, Primò, Vt significet vir- tutem quamdam, qua quis sese ab omni delectatione venerea co- hibet: quomodo passim accipitur in Scriptura sacra, & apud sanctos Patres: nec differt à castitate. & hac ratione tres continentiae gradus à DD. ponuntur, virginalis, vidualis, & conugalis; de quibus supra capite 2. dubit. 13. & 14.

Secundò, Vt significet firmitatem animi con- tra impetus passionem. hanc Aristoteles 7. Ethicorum vocat ἐγκράτειαν, & de ea, sicut & de eius opposito, fuse toto eo libro disput. 2. Hoc modo accipitur in hac quæstione: & nihil est aliud quàm firmum propositum animi, quo quis se continet in bono rationis contra impulsus concu- piscentiæ, quibus ad voluptates tactus, & præfer- tim venereas, impellitur. Est propositum, quia om- nis virtus & bona dispositio voluntatis consistit in proposito seu affectu honesti: in hoc enim sita est huius potentie perfectio: atqui continentia est vir- tus vel dispositio voluntatis, & in ea sedem suam habet, vt docet D. Thomas artic. 3. Debet autem hoc propositum esse firmum; quia alioquin facilè concupiscentiæ motibus expugnabitur; sicut in eo qui est incontinens, qui etiam bonum propo- situm habet, sed infirmum: vnde facilè suis cupi- ditatibus cedit.

2
Continet
in bono
rationis.

Isto proposito se continet voluntas in bono rationis, quatenus vult inherere ei quod ratio dicit, nec sinere se impetu concupiscentiæ abripi ad illicita, quorum alterum ex altero sequitur. Ex eo enim quod quis firmè alicui rei inhaeret, consequens est vt à contrariis non sinat se aliorum abduci. Con- tra impetus concupiscentiæ, &c. Quia hi motus ma- ximè voluntatem ad bona sensibilia contra ratio-

nis præscriptum alliciunt; & propensionem natu- rali, quæ homini ad conseruationem indiuidui & speciei insita est, sunt maximè conformes. Itaque in iis, qui nondum virtutem moralem, qua isti motus comprimantur, adepti sunt, præcipue opus fuit quadam dispositione animi, qua voluntas se in bono contineret, ne ab illis ad illicita abriperet- tur; quam continentiam vocamus.

Dices, Etiam aliæ passiones magnam vim ha- bent voluntatem à rationis præscripto abduendi; An circa vt cupiditas honorum, opum, vindictæ, & simi- les: ergo in quibus per virtutes morales illæ pas- siones nondum sunt compressæ, iis etiam opus est continentia, quæ illis resistat, & voluntatem à re- cto discedere non sinat.

Obiectio.
An circa
alias pas-
siones sit
continen-
tia.

Respondeo, Hoc argumento rectè probari si- milem quamdam animi dispositionem contra il- los affectus ponendam: hæc tamen non vocatur absolute continentia, neque ab ea dicitur quis sim- pliciter continens, sed secundum quid, seu cum re- strictione; vt continens iræ, continens cupiditatis honorum, opum, &c. Ratio est, quia istæ passio- nes neque sunt ita consentaneæ naturali propen- sioni, vt concupiscentiæ delectabilium tactus, (vn- de etiam non sunt tam importunæ & assiduæ) ne- que hominem ita ad turpia trahunt. Quare in con- tinendo se ab istis non est illa peculiaris laus & difficultas, quæ est in resistendo gulæ, & veneris cupiditatibus.

3
Respons.

Petes, Vtrum continentia distinguatur à tem- perantia, & qua ratione. Videtur enim non distin- gui, quia versatur circa eadem, circa quæ tempe- rantia, vt docet Aristoteles libro 7. Ethic. cap. 4. & idem officium præstat: nam etiam temperantiæ est, voluntatem in bono honesto continere aduersus voluptates.

An distin-
guatur à
temperan-
tia.

Respondeo, Continentiam absolute dictam non

non distingui à temperantia, nisi vt imperfectum & inchoatum à perfectò & completo, & sicut dispositio distinguitur ab habitu; vt docet D. Thom. a. 4. in corpore, & Caietanus in art. 3. *Temperantia* enim consistit in firmo proposito continendi se in bono rationis, per quod passiones iam sunt domitæ, & rationi subiectæ; vnde includit (saltem in obliquo) habitum illum appetitus inferioris, quo motus huius appetitus rationi conformantur. *Continentia* verò est propositum simile, sed quod nondum eò peruenit vt passiones edomuerit, & rationi subiecerit: vnde adhuc pugnat cum hoste; cum temperantia de illo victoriam obtinuerit, & subiecerit seruituti. Quare continens similis est illi, qui feras agrestes cicurandas accipit: temperans ei, qui iam cicurauit. Per temperantiam bonum rationis descendit non solum in voluntatem, sed etiam in appetitum inferiorem: per continentiam, in solum voluntatem. Vnde pater, continentiam esse inchoatam quamdam temperantiam, quod maximè locum habet in sententia eorum, qui sedem temperantiæ & fortitudinis faciunt ipsam voluntatem, & has virtutes non pertinere ad appetitum inferiorem, nisi per quamdam extensionem, & veluti tamum sui.

5 Hæc tamen non sic intelligenda sunt, quasi temperans nullos amplius concupiscentiæ motus patiat, (hoc enim non est huius mortalitatis) sed quòd rariùs patiat, & ordinariè non tam vehemens: est enim intrinsecus multò melius compositus quàm continens; tum quia habitus voluntatis est firmior, tum quia præter hunc includit habitum appetitus inferioris, per quem compressis passionibus, appetitus iste rationi subicitur. Hinc fit, vt ab intrinseco non possint magnæ passiones exurgere. Hæc tamen interdum excitari possunt à causa extrinseca; vt à dæmone, humores & spiritus commouente, & obiectam delectabile assidue phantasiæ proponente: quo casu virtus temperantiæ sese exeret, & munus continententiæ præstabit, perfectiori tamen modo quàm ipsa.

6 Quod attinet ad continentiam secundum quid, quæ circa alias passiones versatur, hæc eodem modo se habet ad virtutes illarum passionum moderatrices, sicut se habet continentia simpliciter dicta ad temperantiam. Itaque continentia iræ nihil est aliud quàm inchoatio mansuetudinis: continentia cupiditatis honorum vel opum nihil est aliud quàm inchoatio magnanimitatis, magnificentia, liberalitatis; vt apertè colligitur ex diuo Thoma, & Caietano, art. 2. Eadem enim virtutes, quæ, vbi completæ fuerint, appetitum inferiorem rationi subiectum & passiones compressas tenent, iam primùm inchoatæ & quasi in cunabulis constitutæ passionibus nondum edomitis resistunt, & voluntatem in bono rationis aduersus illas continent, idque eiusdem honestiamorem.

7 Ex dictis intelligi potest, Virum continentiam sit dicenda virtus. Si enim virtus dicatur habitus còpletè potentiam circa aliquam materiam (v.g. circa passiones) perficiens; continentia non tam est virtus, quàm virtutis inchoatio & rudimentum. Vnde Arist. 4. Ethic. cap. vltimo in fine, dicit *continentiam non esse virtutem, sed quiddam virtutis habere admixtum*, nimirum quia voluntatem quidem rationi conformat, sed appetitum inferiorem, contra quem pugnat, rationi non subicit, &

ita à perfectione virtutis moralis deficit. Si tamen nomen virtutis accipiatur communiùs (vt passim solet) pro dispositione animi ad opus rectæ rationi consonum, seu pro principio laudabilium operum, vt inquit D. Thomas, sic continentia est virtus; disponit enim voluntatem ad rationis dictamen sectandum, & passionibus repugnandum, quod est honestum & laude dignum.

8 Notandum tamen est, *Continentiam* posse constitui virtutem quamdam generalem, (non essentia & attributione, sed obiecto & extensione) qua voluntas bono rationis in genere contra quolibet passiones inhaerere decernit: illud enim obiectum habet quamdam communem rationem honesti per se expectandam, ac proinde potest constituere virtutem, atque ad eò certam virtutis speciem: affectus enim & propositum voluntatis ex ordine ad tale obiectum certam speciem contrahit; & hæc virtus ex eo quòd voluntatem in bono honesto contra passionum illecebras & impetus continet, rectè continentia dicitur: quamuis hoc nomen præcipuè ei conueniat, quatenus delectationibus tactus resistit. Hoc modo videtur explicari continententiæ ratio à Martino; sed non ex mente Aristotelis, vt rectè ostendit Caietanus art. 2.

Neque hic modus est consentaneus praxi: non enim solent homines ex nudo illo & generali motivo honesti passionibus resistere; sed ob particularem aliquam boni honesti rationem, quæ pro diuersitate materiæ se offert.

9 Quæ ad continententiæ cultum possint nos incitare, multa sunt, vt videre est apud D. Antonin. p. 4. tit. 4. cap. 2. §. 4. & Guil. Peraldum in Summa tit. de Beatitudinibus, parte 61. è quibus sex præcipua recensere videmus. *Continentiam* accipio generatim pro refrenatione animi à voluptatibus. Primum sit exemplum Christi & Sanctorum. *Christus plenus Christus enim qui falli non potest, vt pote ipsa Dei Sapientia, sit, voluptates contempsit, & quod carni molestius est, elegit. Id ergo est melius, id vtilius, id potius eligendum, & quisquis aliud doceat vel suadeat, ab eo tamquam à seductore cauendum, vt Sermone 3. de Natali Domini D. Bernardus ait.*

2. Secundum, Exemplum eorum, quibus voluptas noxam attulit, vt exemplum Euxæ, de qua Genes. 3. dicitur: *Vidit mulier quòd bonum esset lignum ad vescendum, &c. quæ voluptati còsentiens mundum perdidit, marito simul in præuaricationem pertracto.* Exemplum generis humani diluuium propter voluptates deliti: Sodomitarum, qui cælesti igne propter voluptates consumpti: Salomonis, qui per voluptates infatuatus, & cultor idolorum effectus est: denique quia maior pars mundi per voluptates perit.

3. Tertium, Consideratio loci in quo degimus, nimirum nos esse in loco exilij, in valle lacrymarum, non deliciarum; qualis erat Gehennom, id est, vallis Ennom, à qua putatur dicta gehenna: & meritò, nam delicias tormentum gehennæ sequuntur.

4. Quartum, Consideratio præsentis temporis, vniuersum enim vitæ nostræ spatium est tempus poenitentia, & tamquam periculum quoddam magnæ illius solemnitatis, & æterni sabbati, quod prætolamur: vigilia autem non est tempus voluptatis, sed ieiunij, & afflictionis carnis. Huc referri potest illud Apostoli: *Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.*

Quin-

Continentia secundum quid.

An sit virtus.

IO
5. Condi-
tio volu-
ptatum.

Quantum, Consideratio conditionis ipsius voluptatis, quam sit vilis, quam brevis, quam permixta doloribus, quam inutilis. Vilitas eius ex eo conspicitur, quod in ea nihil sit magnificum, nihil generosum, nihil masculinum, & brutis nos similes efficiat, carni dumtaxat & sensibus externis lenocinans; unde etiam pudorem & dedecus homini iniicit. Breuitas, quia sequitur operationem transeuntem; & quod avidius hauritur, eò citius in contrarium recidit. Doloris permixtio; tum quia magno labore comparatur, tum quia omnis voluptas corporis nihil est aliud quam mitigatio quædam & solatium molestiarum, vt rectè Aristoteles dixit; tum quia relinquit quamdam amaritudinem & veluti aculeum in animo, ac tacitum quoddam conscientie flagellum. unde rectè Genes. 1. Dominus in typo congregaciones aquarum appellauit maria; quia tota delectationum huius mundi congeries, quæ instar aquarum distilluit, multam habet admixtam amaritudinem. Et Ecclesiastæ 7. dicitur, Inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, &c. nimirum ratione voluptatis. Inutilitas, seu vanitas; quia desiderium non satiat, sed magis accendit, & animi inquietudinem relinquit. Vnde Ecclesiastæ 2. Dixi in corde meo, Vadam & affluam deliciis, & fruam bonis: & vidi quod hoc quoque esset vanitas. Risum reputauit errorem, & gaudium dixit, Quod frustra deciperet.

6. Mala
comitan-
tia.

Sextum, Consideratio malorum, quæ ipsa se-cum trahit: nam corpus eneruat, & effeminatum reddit, spiritum carni subiicit, obliuionem salutis inducit, mentem obtenebrat, & sapientie percipiendæ ineptiam reddit; vt merito dictum sit Iob 28. sapientiam in terra suauiter viuentium non inueniri: bonorum operum sterilem reddit, diuinis consolationibus priuat, æternam afflictionem adducit. Momentaneum enim est quod delectat, sed æternum quod cruciat, vt quodam loco dixit Gregorius.

DUBITATIO II.

Quid sit incontinentia, & quale peccatum.

D. Thom. quest. 156.

11 **I**ncontinentia, vt opponitur continentie supra explicata, est, quando passio, præsertim ea quæ versatur circa delectationes tactus, vincit rationem, vsu rationis manente. Dico *Rationis vsu manente*: dupliciter enim passio rationem vincere potest. Primum, Si ad eò sit vehemens, vt iudicium rationis impediatur, & consequenter moralem libertatem adimat: sicut fit in iis, qui amore sunt amentes. quo casu non est propriè incontinentia. Sicut enim bestie non dicuntur *incontinentes*: ita nec illi, qui rationis vsu amiserunt, quantumuis turpia committant. Confirmatur, quia *incontingens* est, qui non continet se in bono rationis, eum possit & debeat: atqui talis non potest, ergo, &c. Dicitur enim incontinentia quasi per priuationem continentie: priuatio autem locum non habet nisi vbi & quando habitus adesse deberet.

Manente
vsu ratio-
nis potest
resistere.

Secundò, Si rationis vsu non tollatur: tunc locum habet *incontinentia*, si voluntas passionem sequatur. Ratio est, quia manente rationis vsu, semper potest homo passionibus resistere, & in ratio-

nis præscripto se continere, quantumuis illa vehementes fuerint; vt rectè docet diuus Thomas q. 156. art. 1. Si potest, ergo debet: si debet continere & non facit, iam est incontinens: deest enim continentia, vbi & quando debebat inesse.

12

Porro dupliciter passio rationem vincit, manente rationis vsu, vt colligitur ex Aristotele lib. 7. Ethicorum c. 7. & D. Thoma. 1. Primum, Si impetu suo rapiatur ad se voluntatem, priusquam ratio consultet, aut exactius deliberet; & hæc vocatur effrenata concupiscentia, & incontinentia. Accidit autem hoc vel ob passionis celeritatem, vt in cholericis; quia humor iste ob tenuitatem & calorem facilis est moueri & accendi: vel ob illius vehementiam; vt fit in melancholicis, qui ob siccam & terrestrem constitutionem vehementem accenduntur. In huiusmodi igitur voluntas non diu cunctatur, neque finit negotium ratione expendi; sed statim cedit: satis tamen in confuso aduertens malum esse quod proponitur.

Secundò, Si voluntas tenuiter bono rationis inhaereat: tunc enim est passio magnum impetum non habeat, facile tamen voluntatem ad se trahit; vt fit in mulieribus, & iis quorum constitutio mollior est, & feminea; vt sunt phlegmatici, teste D. Thoma art. 1. ad 2. & Aristot. supra.

13

Petes, Quomodo passio potest vincere rationem, manente rationis vsu, quo res iudicatur esse illicita?

Respondeo, Rationem non ita vinci quin possit resistere; & ideo merito illi imputari, quod se vinci sinat, vel potius quod sponte cedat & consentiat. Passio enim solum allicit, blanditur, & suadet per modum propositionis obiecti; facit enim vt obiectum appareat valde suauis & conueniens homini. Hinc per sympathiam potentiarum intellectus simili modo illud apprehendit, & voluntati proponit. Et quamuis ex altera parte iudicet illud esse illicitum; nihilominus quia apprehensio delectabilis est vehementior, magisque sensibilis, ac naturalis, & ex ratione illiciti non cernitur præsens periculum, vincit ista apprehensio, & voluntati persuadet, vt delectabile hic & nunc honesto præponat, passionique consentiat. In potestate tamen voluntatis erat se continere, & illam delectationem contemnere, tum quia satis per rationem aduertit esse illicitam, tum quia minimè sibi necessariam.

14

Ex his colligitur Primum, Incontinentiam esse peccatum; tum quia turpe est rationem vinci à passione, & voluntatem deferere bonum rationis, vt inhareat bono delectabili; tum quia voluntas trahitur ad infimas delectationes, quæ homini cum brutis sunt communes. unde etiam hoc vitium peculiarem turpitudinem continet; vt docet D. Thomas ar. 2. & Aristoteles libro 7. Ethic. cap. 8. est autem mortale vel veniale pro ratione materia.

15

Secundò, Incontinentiam ceteris paribus esse minus malum quam intemperantiam. Primum, Quia *intemperans* non peccat ex passione, sed spontanea electione, & propriae voluntatis malitia: *incontingens* verò ex impulsu passionis, tamquam ab intrinseco contra suam voluntatem incitatus: nam & ante & post passionem voluntati displicet opus, eoque commissio statim penitentia ducitur. Secundò, *Intemperans* habet intellectum præuè dispositum quoad iudicium obiecti, (non enim

Est minus
malum,
quam in-
temperan-
tia vitium.